

הילכתא

לדעת לחיות כהלכה

דבר העורך

ותורת חסד על לשוֹנָה

גדר הדברים: כתב **הבית הלוי** (בהקדמה לש"ת), שיש שני דינים בחיוב תלמוד תורה לאנשים: א. חיוב כתכלית מצד עצם הלימוד, גם מה שכבר יודעים, וגם מה שלא מצויים לעשות. ב.

חיוב ללמוד כדי לדעת כיצד לקיים את המצוות. אבל נשים פטורות מחיוב תלמוד תורה כתכלית מצד עצמו, וחיבות רק כדי לדעת כיצד לקיים את המצוות ועל כך מברכות ברכת התורה.

בנוסף אחר כתב בספר **הליכות בת ישראל** (להגרי"י פוקס, פרק ט הלכה א) אשה אינה חייבת במצוות תלמוד תורה, אבל חייבת בידיעת חלקי התורה בכל ההלכות השייכים אליה למעשה, בבחינת ללמוד על מנת לקיים. בנוסף חייבת ללמוד דברים המביאים ליראת שמים.

חקירה: וכתב בספר **תורתו יגהה** (חלק ד סימן א) שנתלקו **האחרונים** האם החיוב של הנשים ללמוד ההלכות שנוגעות להם הוא מדין חיוב תלמוד תורה, או רק הכשר מצוה כדי לקיים את התורה.

אפשר לתלות בחקירה כמה נפק"מ: א. כל המעלות העצומות שנאמרו בלימוד התורה, ששכינה כנגדו וכו', האם שייך גם בלימוד של אשה. ב. כתוצאה מכך, האם לאשה יש איסור מפסיק ממשנתו, ומאכילין אותה גחלי רתמים. ג. האם יש לנשים איסור ביטול תורה. ד. האם מותר ללמוד תורה ליד קבר של אשה. ה. האם מותר לאשה לאכול דברים המשכחים את הלימוד.

דבר נפלא כתב **בדרשות מהר"ל** (דרוש על התורה עמוד כח) כי האיש במה שהוא גבר אינו בעל שאנן והשקט מצד התגברותו והתפעלו וכו' אבל הנשים ראוים ומוכנים לה מצד עצמם שאינם בני פעולה והתעוררות מצד עצם בריאתן.

אומרים בתפילה בברכת אהבה רבה, 'לשמוע ללמוד וללמד לשמור ולעשות', 'לשמוע' הוא הרמה הבסיסית, של קבלת דברי התורה כפי שהם, 'ללמוד וללמד' הוא הרמה הגבוהה יותר בלימוד, 'לשמור ולעשות' הוא בקיום. ואשה שייכת בדרגה של 'לשמוע', ואיש שייך גם בדרגה של 'ללמוד וללמד'.

בברכת התורה עקיבא יוסף לוי

נושא הגיליון

'ללמד בתו תורה'

תלמוד תורה לנשים

תקציר: סדרת הגיליונות בנושא מצוות תלמוד תורה; החלק הראשון - ללמד את בנו תורה: 392 'גדר חיוב האם ללמד את בנו תורה'. 393 'בן חמש שנים למקרא'. 394 'מנהג תלמודי התורה בזמננו'. 395 'פולמוס החיידרים בזמננו'.

החלק השני - ללמוד בעצמו תורה: 396 'מצוות תלמוד תורה'. 397 'מצוות ידיעת התורה'. 398 'מצוות הבנת התורה'. 399 'פולמוס שיטות הלימוד'. 400 'סדר הלימוד כהלכה'. 401 'למוד הלכה למעשה'. 402 'לימוד מוסר כהלכה'. 403 'המפסיק ממשנתו'.

גיליון שלפניו מספר 404 בנושא 'ללמד את בתו תורה' ובהמשך לכך בגיליון מספר 405 בנושא 'סימני לבנות', האם מותר ללמד את בתו תורה. פירוט הדינים באופנים הבאים: תורה שכתב, תורה שבעל פה, דינים שחייבת בהם, משניות מוסר ומחשבה ביאורי תפילה? ומה הדין בלומדת מצומצמת?

1. פטורות מתלמוד תורה

אינה מחויבת: מבוואר **בגמ'** (קידושין דף כט:): לגבי מצוות תלמוד תורה בנשים; א. האב אינו מצווה ללמד את בתו תורה, כי

קדש יהיה

טהרת וטומאת כהנים בחיי היום יום

שיושן וילמד עושי מצוות בן רבוב בתמימות הליכות הנבונה ללשונת שיושן ויחמק את כליהם הטהורים המורשת אמונו במשנים והנביא והישראלים מיד יום כינוי, מרבי הדינים, המעשיות והחוקים.

מפי הגאון רבי יצחק כחן שלישי

מאת: תוספות מפרט נדבכי
השעור יחסי סבדי
ביום ומשי פרשת וברים - ב אב תשפ"ג
בית הכנסת פניקס קרלין
דוד חסידי קרלין | ישראל | חיילים 3:00 - 2:00 אחר הצהריים

שמעו ותרני בנשבתם

לאור הביקוש מרשימי הקורס היחד מתחיל ללמוד מעט מעט בתלמידי התלמודים

על ידי

הילכתא

לימוד הלכות מעמיק

השיעור מוקיים באמצעות עזרי יידי הליכוא חלק מעליות השיעור תורמו באיכות התאודות תורת כהנים

מגוון שיעורים בכלים בהלכה הממחית לנדרת ליבם של תומכי התורה:

- אבילות החורבן
- סימניוין המשך בנושא תנחית ללא כשרות
- קידוש החורש וגרני השמים
- ביטחון והשתדלות לבני תורה
- חומת יקודוש למעשה
- כיבוד אב ואם לאחר הנישואין
- מקואות בימינו
- תסורת וגילוח בהלכה

אם אין קמח אין תורה

עליות השיעורים בבוהות והם מוקיים רין מנחו התרומות שלכם

חינו עכשוו וכל חלק הברואות השיעורים: הרב יוסף וסביל 053-512-6004

גרמא, מצוות לוי תעשה, שמוזהרות בהם כאנשים. ועבער הדרשה גבשת הייתה מיועדת גם לנשים, כדי שידעו את הולכה למעשה. בנוסף, כתב בספר **חסידים** (סימן שיג), שיש חיוב על האב ללמד את בנותיו פסקי הלכות מהמצוות ששייכות בהם, שאם לא תדע את פרטי הדינים איך תשמרם והרי האב מצווה לתכנן למצוות. והשיב **הגר"ח קניבסקי זצ"ל** (הנוהך לנער עמוד כט) שמוטל על ההורים ללמד את הבנות ההלכות שנוגעות להן, כדי שלא יכשלו בדבר הלכה.

על תקופתו של חזקיהו, מבואר **בגמ'** (מסכת סנהדרין דף צד:): בדקו מדין ועד באר שבע ולא מצאו עם הארץ, מגבת ועד אנטיפרט ולא מצאו תינוק ותינוקת, איש ואשה, שלא היו בקיאים בהלכות טומאה וטהרה. והקשה **השואל בשו"ת מהרי"ל** (סימן קצט) שראויים מכאן שנשים חייבות ללמוד הלכות הנוגעות להם, ואיך אומרים כאלו מלמדה תפלות? והשיב לו המהרי"ל שאין חיוב ללמוד כל ההלכות, ובכדי לקיים את המצוות, אפשר שילמדו על פי הקבלה הרוששים והכללות, ואם יסתפקו ישאלו למורה הוראה, ויבימי חזקיהו שהיה סומאה וטהרה נוהג היו בקיאות בו. ובורויה על דעת עמקה עשתה שסמכה על צדקתה על העבור על ידי הלימוד. דעת הנשים והתינוקות בדורו של חזקיהו ללמוד תורה מעצמן.

על דרך זה כתב **הגר"ח קניבסקי זצ"ל** (אשיחה חלק א עמוד רסב) שבימי חזקיהו לא היה איסור ללמוד, כי מה שהם צריכות לדעת צריך ללמוד.

4. מברכות ברכות התורה

שיטתו בברכה: נפסק **בשו"ע** (אורח חיים סימן מז סעיף יד) נשים מברכות ברכת התורה. טעם הדבר שמברכות, כתב **בשו"ת מהרי"ל החידושות** (סימן מה), **והאומר** (הלכות תפילה אות ב), **והבית יוסף** (סימן מז), **והנ"ט** (סי' י) **והמגן אברהם** (סי' ק"ד), **והביאור הלכה** (ד"ה נשים), כי בתורה שבכתב אינו כאלו מלמדה תפלות (חלק מהאחרונים הו"ל לא ביטטו נקודה זו), ועוד שחייבות ללמוד את התורה שהשייכים להם, ועוד שחייבות לומר פרשת הקרבנות, כמו שחייבת בתפילה. וכתב **הפרי מגדים** (הובא בביאור הלכה), שלפי טעם זה יכולה להוציא את האיש בברכת התורה.

עשה שהזמן גרמא: ונחלק **בביאור הגר"ח** (סעיף יד), וכתב שדבריהם חידוין מכמה פנים, וקרא צווח ולמדתם את בניכם ולא בנותיכם, היאך תאמר 'וצוננו' ונתנו לנו'. אלא עיקר הטעם, משום שנשים מברכות על מצוות עשה שהזמן גרמא. וכתב **הביאור הלכה** (ד"ה נשים), שלפי זה אינן יכולות להוציא את האיש.

מקיימות המצוה: חידוש נפלא הוכיח מכאן **בחיידושי הגרי"ז** (על הרמב"ם הלכות ברכות פרק יא הלכה טז) בשם אביו **הגר"ח**, שהרי לשיטת **הרמב"ם**, נגשים אינן מברכות על מצוות עשה שהזמן גרמא, ואיך מברכות על לימוד התורה? ולכן מחדש שברכת התורה אינו כמו בפרטי המצוות, על קיום המצוה של תלמוד תורה, אלא דין ברכה בפני עצמה, שבתורה מחייבת ברכה, וכיון שאינן מופקעות מהחפצא של תלמוד תורה למרות שאינן מצוות, מובן שהן צריכות לברך ברכת התורה.

5. תורה שבכתב מותר

אינה תפלות: כתב **הרמב"ם** (הלכות תלמוד תורה פרק א הלכה ג), וכדבריו פסקו **הטור** (יש גרסאות הפכיות בלשון הטור, והבית יוסף כתב שהוא טעות סופר), **והשו"ע** (יו"ד סימן רמו סעיף ו), **הביאום המפרשים על השו"ע** (או"ע סימן מז סעיף יד), מה שאמרו 'כל המלמד את בתו תורה כאלו לימדה תפלות', היינו רק בתורה שבעל פה, אבל תורה שבכתב, אף שאסור ללמדה לכתחילה, מכל מקום אף למדה אינו כמלמדה תפלות.

סברת החילוק, מובנת לפי שני הטעמים באיסור ללמד בתו תורה. א. לפי הטעם של רש"י שמה תבוא לידי עבירה, כתב **במהרי"ל החידושות** (סימן מה) שהערמומית הנכנסת בליבה על ידי הלימוד, שייכת רק בלפניו וסברויה, ולא שייכת כל כך בלימוד תורה שבכתב. ב. לפי הטעם של הרמב"ם שמה תעוות את התורה, יתכן לבאר שיערות שייך בעיקר בתורה שבעל פה שתלוי בסברא,

כתוב **בפסוק** (דברים פרק יא פסוק יט) **וְלִמְדֶתֶם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם, וְדוֹרֵשִׁים בְּנֵיכֶם וְלֹא בְנוֹתֵיכֶם**. כ. הבת אינה מחויבת ללמוד בעצמה, כל דורשים **וְלִמְדֶתֶם** (שם) **וְלִמְדֶתֶם** (דברים מ"ה פסוק א), כל שאחרים מצווין ללמוד מצווה ללמד את עצמו, וכל שאין אחרים מצווין ללמוד אין מצווה ללמד את עצמו. ג. אשה אינה חייבת ללמד את בניה תורה, כי דורשים **וְלִמְדֶתֶם** וְלִמְדֶתֶם, כל שצווה ללמוד מצווה ללמד, וכל שאינו מצווה ללמוד אינו מצווה ללמד.

מבואר מהסוגיא בקידושין, וכך נפסק **ברמב"ם** (הלכות תלמוד תורה פרק א הלכה א, יג), **ובשו"ע** (יו"ד סימן רמו סעיף ו), שאין לאב ללמד את בתו תורה, ואין לאשה חיוב ללמוד תורה. ואם אשה לומדת תורה, היא תקבל על הלימוד פחות שכר מהאיש, כדין אינו מצווה ועושה.

2. כאלו מלמדה תפלות

מחלוקת תנאים: לגבי האם מותר ללמד בתו תורה, כתוב **במשנה** (סוטה דף כ.) לדעת בן עזאי, אדם חייב ללמד בתו תורה, שאם תשתה מי טוטה בתו שהזכות תהיה לה. ואילו לדעת ר' אליעזר 'כל המלמד אתו תורה, חייב לומדה תפלות' (פירוש **רש"י** בפסחים דף צא. 'תפלות - עבירה'). ולדעת ר' יהושע, רוצה אשה בקב ותפלות, מתשעה קבין ופרישות, ולכן לא טוב שתלמוד תורה (רש"י דף כא:). בדעת ר' אליעזר **בדברי הגמ'** (סוטה דף כא:): שאין הכוונה תפלות ממש, אלא כדברי **הפסוק** (משלי פרק ח פסוק יב) **אֵי חֲכָמָה שֶׁכָּתְבִי עֲרָמָה, כִּיֹּן שֶׁנִּכְנְסָה חֲכָמָה בְּאֵדָם וְנִכְנְסָה עִמּוֹ עֲרֻמוּתָהּ**.

חשש עבירה וקלקול: מפרשים **רש"י** (סוטה דף כא: ד"ה כאלו) **והרע"ב** (סוטה פרק ג משנה ד), שמתוך התורה היא מבינה ערמומית, ועושה דבריה בצנע. כלומר יש חשש שתעשה באנעה מעשים שאינם ראויים. את ההבדל בזה בין איש לאשה, מסביר **המהרש"א** (חיידושי אגדות סוטה כא:), שאצל איש יש ועלת בערמה, כלשון **הפסוק** (שמואל ב פרק כד) **וְעַם עֵקֶשׁ תִּפְתָּל, אֲבֵל נָשִׁים דַּעְתֵּן קְלוּת, פִּן יַעֲרִימוּ וַיִּבְאוּ לְבִי עֵבִירָה וְקַלְקֵל**. ודימהו **בשו"ת מהרי"ל** (סימן קצט) למבואר **בגמ'** (חולין קלג). שאסור ללמד תורה לתלמיד שאינו הגון.

חשש עיונות התורה: מסביר **המהרי"ר** (סוטה כ.) תפלות הכוונה דברים תפלים בטלים ודמיוניים, כי היא מבינה את התורה באופן חלקי, וקונה ממנה מעט ערמומיות, אך בדרך הטבע הבנת הדברים כראוי הם למעלה מהשגתם, והיא חושבת שהבינה עד הסוף, ומתפארת בחכמתה הקטועה, ויוצא מכך משפט מעוקל. ועל זה אמרו בדרך גוזמא, ישרפו דברי תורה ואל ימסרו לנשים.

על דרך זה פוסקים **הרמב"ם** (הלכות תלמוד תורה פרק א הלכה ג), **והשו"ע** (יו"ד סימן רמו סעיף ו), למרות שיש לאשה שכר בלימוד כדין אינו מצווה ועושה, צו חכמים שלא ילמד אדם את בתו תורה, מפני שרוב הנשים אין דעתם מכוונת להתלמד, אלא הן מוציאות דברי תורה לדברי הבאי, לפי עניות דעתן.

וכתבו **בתוס'** (סוטה דף כא: ד"ה בן עזאי), מעשה שמסופר **בירושלמי** (סוטה פרק ג הלכה ד), וכן הוא **במדרש רבה** (במדבר פירוש ט סימן מח) על אישה חשובה ששאלה את רבי אלעזר, מדוע בחטא העגל היו שלש סוגי מיתות על אותו חטא? והשיב לה 'אין אשה חכמה אלא בפלך'. אמר לו הורקנות בנו, בשביל שלא להשיבה בבה אחד מן התורה אבדת זמנינו שלש מאות כור מעשר בכל שנה (שהייתה רגילה לתת לו מעשר בכל שנה), אמר לו רבי אליעזר 'שרפו דברי תורה ולא ימסרו דברי תורה לנשים'.

3. חייבות ללמוד תפלות

דינים השייכים להן: מבואר **בשמו"ג** (הלכה יב), הובא **בספר הגאון** (הלכות תפילה סימן ב), ונפסק **בב"ח** (או"ח סימן מז סעיף ד, וירה דעו סימן רמו), **ובפרשיה** (יו"ד סימן רמו אות טז), **וברמ"א** (יו"ד סימן רמו סעיף ו), **ובשו"ת ערוך הרב** (הלכות תלמוד תורה פרק א סעיף יד), גם הנשים חייבות ללמוד הלכות הצריכות להן ליעד אותן, ולכן מברכות ברכות התורה כל יום. והוסיף בשו"ע הרב, כגון דיני נדה, טבילה, מליחה, יחוד, מצוות עשה שאין הזמן

לימוד חסד יצי מלאך

גם בנשים: מבואר בגמ' (נדה דף ל), שמלמדין את העובר במעי אמו כל התורה כולה, וכיון שבא לאורי העולם גם מלאך וסטרו על פיו ומשכחו כל התורה כולה. והתועלת בזה כתב **במעלות התורה בשם הגר"א** שלא היה האדם יכול להשיג כלום בתורה, ורק כיון שהמלאך ילימדו ושיכחו יכול להשיג. ופירש **רבי יצחק אליהו לנדא מוילנא** (דובר שלום) שלכן אומרים השיבנו אבינו לתורתך, שכבר למדנוהו בעבר, וקרבונו מלכנו לעבודתך שעדיין לא זכינו בו מעולם.

וחקר אחי הגר"ר **ראובן נתן נטע לוי שליט"א** (נטע רענן מלמדים רק לעובר זכר שחייב במצות תלמוד תורה, או גם לעובר נקייה ולמדה שאין לאשה חיוב תלמוד תורה מכל מקום שייכת בלימוד התורה, כפרט בדברים שנוגע לה. וכן יש לחקור, האם לעובר גוי אין מלמדים כי אין לו מצות תלמוד תורה, או גם לעובר גוי מלמדים כי צריך ללמוד ולדעת שבע מצות בני נח. ואולי יש להוכיח ממה שאומרים שהסימן גומא על השפתים הוא מסטיית המלאך המשכח הלימוד, והרי גם לנשים וגוים יש סימן גומא. עוד יש להוכיח ממה שכתב **היעב"ץ** (בתחילת ספרו מגדול עוז, ובסידור היעב"ץ חלק ב עמוד תשעו אות טו) בליל שבת אחרי לילת הזכר עושים 'טעודת זכר', ואולי הוא לשון זכרון וזכירה, כלומר מפני ששכח התורה שלמד במעי אמו, שבא מלאך וסטרו בצאתו לאורי העולם, ועוד פירשו הטעם שבאין לבקרו ולנחמו על שכחת תלמודו, עכ"ד. ומכך שאין עושים כן לנקבה, אפשר לדייק שלא ללימדה המלאך. מאידך יתכן שכיון שאין האשה מחויבת בתלמוד תורה לא שייך לנחם אותה על שכחת התורה.

ולדעת הגר"ר **משה פיינשטיין זצ"ל** (מסורת משה חלק ב ענינים שונים אות קטז) מסתמא מלמדים גם את הבת, כי זה אותו נשמה, וכאשר הציגו את החקירה בפני הגר"ר **קניבסקי זצ"ל** הסתפק בדבר ולא הכריעו בזה (נטע רענן עמוד תמב, הנוהג לעוד עמוד כט, אשיחה סוף עמוד שפב). ולדעת הגר"ר **זונדל קרויזר זצ"ל מח"ס אור החמה** (נטע רענן עמוד תמב) המלאך המלמד את הנשמה, ונעם לנקבה יש נשמה, אבל גוי אין לו נשמה ואין מלמדים אותו, ואם נתגבר נוסף לו נשמה, וזא המלאך המלמד את כל המצות שיש לה זכר ספרי אור החמה מלמדו, ואח"כ משכחו כל התורה שלימדו. ולדעת הפני מנחם (חלקו ב עמוד לח) יש להביא ראיות לכאן ולכאן, ומסיק שההלכות השייכות בנשים ודאי שמלמדים את הבת.

ולא שייך כל כך בתורה שבכתב שכולו כתוב.

6. מקורות היתר

אדם את בתו תורה, מפני שרוב הנשים אין דעתם מכוונת להתלמד, אלא הם מוציאות דברי תורה לדברי הבאי לפי עניות דעתן, אמרו חכמים כל המלמד את בתו תורה כאילו למדה תפלות.

וביאר **הפרישה** (י"ד סימן רמו ס"ק טו) את כוונת הרמב"ם, שרוב הנשים אין טוב להם ללמוד תורה, ורק מיעוט הנשים טוב להם ללמוד, ואישה שלמדה תורה וגילתה שהיא מבינה היטב, מוכח שאינה מהורגו, ויש לה שכר על הלימוד, אך לא אסור ללמדה, כי אינו יכול לדעת אם היא תוציא מכך דברי הבאי.

מותב: **השואל בשו"ת שבט הלוי** (חלק ח סימן ריא) הבין בכוננת הפרישה, שמוותר לאשה בעצמה ללמוד כרצונה, וכל האיסור הוא רק על האב ללמד את בתו תורה. וכן נקט **הגרא"מ שך זצ"ל** (אבי עזרי' תלמוד תורה פרק א הלכה יג) בכוננת הרמב"ם שכאילו מלמדה תפלות הוא רק דין על האב שלא ללמד את בתו, אבל לאשה עצמה מותר ללמוד תורה כרצונה שהרי מקיימת בכך מצוה ומקבלת שכר כאינה מצווה ועושה.

אסור: מאידך לדעת **השבט הלוי** (חלק ו סימן קנ, חלק ח סימן ריא), גם לשיטת הפרישה, לאשה עצמה יש איסור ללמוד תורה שמא תבוא לידי תפלות, ואסור לה לטמון שהיא מהמיעוט שכן מבנית את הלימוד, וכאשר את שואלת למעשה, ההוראה עברה היא שאסור. שטעם האיסור ללמד בתו תורה כי יש לבלון לדברי תורה, שניתן לשיקול דעת נשים. ורק בדיעבד אם כבר למדה וגילתה שהיא הבינה היטב, ואינה מסלפת את התורה, תקבל שכר על הלימוד כאינו מצווה ועושה, ומכיון שרוב הנשים לא זוכות להתחכם בתורה, ההוראה לרבים שאסור ללמד את בתו תורה, ואפילו כשולמות הלכות שנוגעות לה למעשה, תלמדם באופן של שמיחה ולא בעיון מתוך הסתרים, ורק מיעוט נשים יחידות זוכות להיות חכמות גם בתורה.

גדולות בתורה: ידוע על כמה מגדולי ישראל שילמדו את נשותיהם תורה בדרך עראי, או שלמדו מעצמם, והיו בקיאות במסכתות רבות בעל פה. **והחי"א** (שם הגדולים סוף אות ר') ערך רבנית ציין **לתוספתא** (כלים בבא מציעא פרק א הלכה ג) שמספרת על ברוריה היא התנא רבי מאיר שהכריעה בחתמה במחלוקת תנאים, ורבי יהושע שיבח את סברתה. עוד מסופר **בתוספתא** (בבא קמא פרק ד הלכה ט) על ברוריה ואחיה שנחלוק בסברא, ורבי יהודה בן בבא שיבח את סברתה, יותר מסברת אחיה.

וכן מובא **בקובץ אור ישראל** (מאנסי קובץ ח עמוד נז ואילך) עשרות דוגמאות של נשים שהיו גדולות בתורה, בנוסף למה שידוע לכל על הנביאות שהיו בישראל. וכן בספר **אשת חיל** (ב' כרכים) **להג"ר יחיאל מיכל שליט"א** הובאו הרבה דוגמאות של נשים שהיו גדולות בתורה, בזמן התנ"ך ובכל הדורות.

נשים לשמוע: מבואר בגמ' (חגיגה דף ג) לגבי מצות הקהל, המוזכרת ב**פסוק** (דברים פרק לא פסוק יב) **הִקְהֵל אֶת הָעָם הָאֲנָשִׁים וְהַנָּשִׁים**, ודרש רבי אלעזר בן עזריה - אנשים באים ללמוד, נשים באות לשמוע, טף באין כדי ליתן שכר למביאייהו. ומבואר **בתוס'** (סוטה דף כא: ד"ה בן עזאי') בשם **הירושלמי**, שכן עזאי הסובר שצריך ללמד את בתו תורה ממש, חולק על רבי אלעזר בן עזריה הסובר שנשים באות בהקהל רק לשמוע. והוסיפו ה'תוס' להשמיע על הנשים לשמוע, היא שבביל שידוע לקיים את המצוה, ולא בטעמה של בן עזאי שבתלמוד.

ותבוא **הב"ח** (י"ד סימן רמו), ו**הט"ז** (ס"ק ד), ו**הגר"א** (ס"ק כד), שהגמ' בחגיגה שנושים באות ל'הקהל' כדי 'לשמוע', הוא המקור להיתר של הרמב"ם ללמד נשים תורה שבכתב ללמוד לקיים את המצוות, ואילו 'כאילו מלמדה תפלות', נאמר רק לגבי תורה שבעל פה. וכמבואר בתוס' בשם הירושלמי.

ולדעת **הב"ח** (שם) כיון שלא כתוב נשים באות 'לשמוע' וללמוד' כמו הנשים, חילק הרמב"ם שמוותר לנשים ללמוד תורה לכתחילה רק דרך ארעי כמו שהיה בהקהל, אבל לכתחילה אין ללמדם תורה דרך קבע, ומכל מקום אינו תפלות, כי אילו קבע היה נחשב תפלות גם היה אסור.

ולדעת **הט"ז** (שם, בדיוק לשונו), בתורה שבכתב אף פעם אינו תפלות, אך יש חילוק באופן הלימוד, שאם לומדת בעומק בדרך התחכמות והבנה אסור לכתחילה, ואם לומדת בפשט מותר לכתחילה כמו שהיה בהקהל שכתחילה דרש רק פשוטי הדברים. ולכלון הגמ' אנשים ללמוד והנשים לשמוע', שהאנשים ילמדו את התורה הבנה ועומק, ואילו הנשים ישמעו ויבינו את הדברים כפשוטם, ולא ברמה של לימוד.

כתוב **במשנה** (נדרים דף לה): לגבי הנודר מחבירו, אבל מלמד הוא את שבתו ואת בנותיו מקרא. וכתב **המהרי"ץ חיות** (סוטה דף בתו כא:) שמהני אש ראה לדברי הרמב"ם שמונת ללמד את בתו מקרא.

7. לימוד תורה בעצמה

אינה מצווה ועושה: מבואר **ברמב"ם** (הלכות תלמוד תורה פרק א הלכה יג), הביאו **הטור** (י"ד סימן רמו), אשה שלמדה תורה יש לה שכר, אבל אינו כשכר האיש מפני שלא נצטווה, וכל העושה דבר שאינו מצווה עליו לעשותו, אין שכרו כשכר המצווה שעשה אלא פחות ממנו, ואף על פי שיש לה שכר, ציוו חכמים שלא ילמד

משיב כהלכה

סיכום הגיליון:

דינים העולים

- א. תורה שבע"פ: צוו חכמים שלא ללמד את בתו תורה, והמלמד בתו תורה כאילו מלמדה תפלות. ואם למדה מעצמה מקבלת שכר כאינו מצווה ועושה.
- ב. תורה שבכתב: כל האמור הוא רק בתורה שבעל פה, אבל תורה שבכתב אינו כאילו מלמדה תפלות. לשיטת הב"ח אסור ללמדה דרך קבע, אבל דרך שמיעה מותר. לשיטת הט"ז אסור ללמדה דרך התחכמות והבנה, אבל מותר ללמדה פשוט הדברים.
- ג. נשים מיוחדות: יש נשים מיוחדות שזכו ללמוד ולגדול בתורה כמו ברויה, לדעת האבי עזרי לאב אסור ללמד אבל לאשה עצמה שמכירה בכחה מותר ללמוד, ולדעת השבט הלוי גם לאשה עצמה אסור ללמוד.
- ד. הלכות: נשים חייבות ללמוד את הדינים שמחויבות בקיומן, ובספר חסידים הוסיף שהלכות אלו חייב האדם ללמוד את בנותיו.

ההגרלה השבוע על 100 שקל מזומן הזוכה בהגרלת גיליון 403 בסך 100 שקל מזומן האברך החשוב הר"ד דוד ידלר שליט"א עיר הקודש ירושלים

שאלה: מה למעשה המנהג כיום בלימוד תורה לבנות?

כיצד נכון ללמד לבנות דורינו חומש ומקצועות התורה? האם נכון ללמדם משניות, מוסר, ומחשבה, ביאורי תפילה? מקורות: ליקוטי הלכות (סוטה דף כא:), ויואל משה (מאמר לשון הקודש סימנים ל-ו וסיכום קצר בסימן לג), מאזנים למשפט (סימן מב), דברי יציב (סימן קלט), אגרות משה (י"ד חלק ג סימן פז), ארחות רבינו (חלק א עמוד קצד), אמת ליעקב (סימן רמו הערה 122), הליכות שלמה (חלק א עמוד ה ארחות הלכה), שבט הלוי (חלק ו סימן קג), חוט שני (י"ד חלק ג עמוד עח), דרך שיחה (עמוד פד), תשובות והנהגות (חלק ה סימן סח).

במדור זה מופיעה שאלה שבועית בנושא הגיליון הבא, כל מי ששולח תשובה נכונה על השאלה נכנס להגרלה. ההגרלה על דעת רבני המפעל. התשובות המובחרות ישולבו במידת האפשר בגיליון הקרוב. בכדי להשיב ולהכנס להגרלה, מספיק לעיין במראה מקום אחד! נא לשלוח את התשובות עד יום ראשון הקרוב בערב (תשובה שתגיע אחריו יום ראשון תכנס להגרלה הבאה), בצירוף פרטי המשיב (שם, טלפון, מקום לימוד), באחת מהאפשרויות הבאות:

1. בקו 'הילכתא' טלפון 02-5377085 שוחח 4
2. בעמדות 'נדרים פלוס' ו'קהילות', קופת 'הילכתא' - 'עומק הפשט'
3. בחדר 'קול הלשון', ישיבת מיר ירושלים, תיבת 'הילכתא'
4. בפקס מספר 1532-6507823
5. במייל 5047867@gmail.com

המדור הוקדש לעילוי נשמת הגאון הגדול רבי אברהם דוד ב"ר חיים שלמה רוזנטל זצ"ל רב שכונת שערי חסד נלב"ע כ"א תמוז תשנ"ט ת.ג.צ.ב.ה.

עדכוני הלכה

נופש כהלכה

תזכורת: בימי בין הזמנים רבים מתארחים במקומות נופש והבראה, ויש לברר מספר נושאים חשובים מבעוד מועד, בכדי שלא להיתקל בחששות איסור במגוון נושאים, כגון כשרות המטבח וכליו, בשבת - כשרות העירוב, מכשירים חשמליים ללא מצב שבת (מקררים, מזגנים, מיחמים, קולרים, מיני ברים, חיישנים חכמים, מוני מים דיגיטליים, מושבות מים וביוב), שמירת עינים, ועוד שאלות רבות. ניתן לקבל במערכת הילכתא רשימת נושאים השכיחים במקומות אלו, הנצרכים לבירור על מנת לזכות לנופש כהלכה. ועצה טובה קמ"ל לבקר במתחם מראש, ולראות בפועל את המציאות (לאור היום) כדי להינצל מדברים לא צפויים.

נושא הגיליון הבא:

'לימוד תורה לבנות בזמננו'

טלו חלק בזיכוי הרבים העצום, והשתתפו בהוצאות הגיליון הבא

הגיליון נועד לעורר את לב הלומדים, נא לא לסמוך על הדברים הלכה למעשה בלי לעיין במקורות

הגיליון הוקדש לעילוי נשמת הרה"ג ר' גרשון יוסף בן הרה"ג ר' אברהם משה קרויזר זצ"ל נלב"ע כ"א תמוז תשע"ב ת.ג.צ.ב.ה.

הילכתא

לדעת לחיות כהלכה

- גיליון שבועי עומק הפשט
- שיעורים יומי עיון
- בית הוראה טלפוני
- בירורי הלכה אקטואליים
- קו מידע הלכתי
- חוברות הדרכה

מכון הילכתא 02-535-0-535
מענה אנושי בית הוראה מערכת הגיליון

קו מידע הלכתי
02-5377-085

5047867@gmail.com לקבלת הגיליון במייל:

פקס: 02-6507823

ניתן להאזין לשיעורים, הודעות, עדכונים, רישום להגרלות, ועוד...